

Nieuwsbrief *Canon sociaal werk*

Oktober 2023 | nr. 33

Het is bijna een jaar geleden dat de laatste Nieuwsbrief is verschenen. Toch hebben we niet stil gezeten. Onder meer hebben we afgelopen tijd nagedacht en gesproken over de toekomst van de Canon. Het gesprek hierover wordt komende tijd voortgezet met betrokken mensen rond de Canon die de geschiedenis van het sociaal werk een warm hart toedragen. Dat heeft er toe geleid dat we nu met meerdere organisatie werken aan de oprichting van een Historisch Centrum Sociaal Werk. Nieuw is dat we de eerste uitgave hebben gerealiseerd van een biografiereeks en een eigen webshop hebben ingericht. Daarnaast hebben we gewerkt aan verbetering van een aantal vensters en vooral vernieuwing van de Canon, zoals de Canon Beschermd Wonen en meerdere podcast die online zijn gekomen. Uit Vlaanderen brengen we nieuws over de Canon van Vlaanderen en de geschiedenis van de jeugdzorg in Antwerpen.

Inhoud

Op weg naar een Historisch Centrum Sociaal Werk.....	2
Indrukwekkend Comité van aanbeveling	3
Canon-podcasts over de geschiedenis van het sociaal werk	3
Canon Sociaal Werk heeft een eigen WEBSHOP	5
Ben Sajet (1887-1986): een leven lang sociale geneeskunde	5
Mulock Houwerlezing 2023.....	6
Nieuwe aanwinsten in het Canon boeken antiquariaat.....	7
Revisie Canon gehandicaptenzorg en Canon vrouwenopvang	7
Canon van Vlaanderen	7
Kinderen van de zorg in Antwerpen.....	8
Canon Beschermd Wonen.....	9
Tot slot.....	9

Op weg naar een Historisch Centrum Sociaal Werk

Het geheugen van sociaal werk – het initiatief in hoofdlijnen

In de lente van 2023 heeft de redactie van de Canon sociaal werk het initiatief genomen om te komen tot een Historisch Centrum Sociaal Werk. Het achterliggende idee daarvoor is dat we ons Canon-project een bredere georganiseerde en institutionele setting willen geven. De Canon-website is niet de enige plek waar de geschiedenis wordt besproken. Ook bij kennisinstituten, hogescholen en universiteiten moet de geschiedenis actief bestudeerd en besproken worden. Een Historisch Centrum Sociaal Werk kan daarin een voortrekkers rol spelen. Het sociaal werk in Nederland kent immers een lange en betekenisvolle geschiedenis. Er valt veel te leren vanuit de ervaringen van het verleden, zowel van de mislukkingen als van de successen. Kennis van de geschiedenis draagt bij aan een actief zelfbewustzijn van beroepsgroepen en sociaal-actieve burgers.

Het ontbreekt echter aan systematische aandacht voor de geschiedenis van het sociaal werk. In toenemende mate wordt nagelaten aandacht te besteden aan het verleden. Er is geen plek waar ervaringen en verhalen worden vastgehouden en tot betekenis gebracht. Aandacht voor de geschiedenis in het beroepsonderwijs is afhankelijk van de persoonlijke belangstelling van docenten. Historische archieven gaan door reorganisaties verloren en fysieke vaktijdschriften verdwijnen geruisloos in de steeds verder gedigitaliseerde bibliotheken. Dat alles verschaamt het sociaal werk en ondermijnt de inzet van mensen die anderen een helpende hand willen bieden.

Een Historisch Centrum Sociaal Werk wil daar structureel verandering in aanbrengen. Niet als een nieuw instituut of een soort museum, maar als een kernachtige netwerkorganisatie dat gedragen wordt door een groot aantal organisaties die opereren in het brede sociale domein. We denken hierbij aan kennisinstituten, overheden, bracheorganisaties, beroepsverenigingen, onderwijs- en onderzoeksinstellingen.

Een Historisch Centrum Sociaal Werk maakt werk van de volgende functies:

- Inventariseren en verbinden (in kaart brengen van wat er is, bekend en uitwisselbaar maken);
- Stimuleren en initiëren (instanties en personen uitnodigen en verleiden geschiedenissen ter harte nemen en vast te leggen);
- Investeren (op relevante plekken, zoals het beroepsonderwijs, aanjagen dat de verhalen uit de geschiedenis verteld en verwerkt worden);
- Organiseren (evenementen - van tentoonstellingen, via boeken tot congressen - waarin de geschiedenis zich kan manifesteren en verwerkt kan worden);
- Archiveren (beheren en toegankelijk maken/houden van relevant archiefmateriaal dat in de digitalisering van de wereld verloren dreigt te gaan).

Tijdens een verkennende bijeenkomst op 21 juni 2023 hebben 15 deskundigen de eerste contouren van dit initiatief met elkaar besproken. Op basis daarvan voert een stuurgroep van drie personen in de tweede helft van 2023 het gesprek met betrokken organisaties met als doel te onderzoeken welke inhoudelijke, bestuurlijke en/of financiële bijdragen zij zouden willen/kunnen leveren. Het streven is om voor 1 januari 2024 een nadere uitwerking te kunnen presenteren over het realiseren van een Historisch Centrum Sociaal Werk (waarbij de naam overigens nog als werktitel geldt).

Ben je geïnteresseerd en wil je meedenken? Neem contact met ons op en we sturen graag meer informatie. Mail naar: info@canonsociaalwerk.eu.

Indrukwekkend Comité van aanbeveling

Inmiddels is een Comité van Aanbevelingen gevormd dat het initiatief voor een Historisch centrum Sociaal Werk ondersteunt.

In het Comité van aanbevelingen zitten de volgende personen:

Hans Boutellier (bijzonder hoogleraar Polarisation en maatschappelijke eerkracht, Faculteit Sociale Wetenschappen VU); **Jet Bussemaker** (voorzitter van de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving | hoogleraar Beleid, wetenschap en maatschappelijke impact, in het bijzonder in de zorg, UL); **Jan Willem Duyvendak** (faculteitshoogleraar van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen UvA); **Dorien Graas** (lector jeugd, Hogeschool Windesheim); **Femke Kaulingfreks** (hoogleraar Wibautleerstoel UvA, lector jeugd en samenleving HvA); **Suzan Ketner** (lector Jeugd, Educatie en Samenleving, Hanzehogeschool Groningen); **Monique Kremer** (bijzonder hoogleraar Actief Burgerschap UvA | Voorzitter Adviesraad Migratie); **Susan Legene** (decaan van de faculteit geesteswetenschappen van de VU en hoogleraar politieke geschiedenis); **Maja Ročak** en **Mariël van Pelt** (lectoren sociale veerkracht, Fontys Hogeschool); **Leonie Le Sage** (lector professionele identiteit, Hogeschool Rotterdam); **Paul Schnabel** (voormalig directeur SCP en emeritus universiteitshoogleraar in Utrecht); **Frans Spierings** (lector Opgroeien in de stad, Hogeschool Rotterdam); **Evelien Tonkens** (hoogleraar Burgerschap en Humanisering van de Publieke Sector aan de Universiteit voor Humanistiek); **Margo Trappenburg** (bijzonder hoogleraar Grondslagen van het Maatschappelijk Werk aan de Universiteit voor Humanistiek); **Lex Veldboer** (lector stedelijk sociaal werk, HvA); **Lisbeth Verharen** (lector versterken van sociale kwaliteit, Hogeschool Arnhem Nijmegen); **Micha de Winter** (hoogleraar pedagogiek Universiteit Utrecht); **Toby Witte** (emeritus lector maatschappelijk zorg, Hogeschool Rotterdam).

Canon-podcasts over de geschiedenis van het sociaal werk

In maart 2023 is de redactie van de Canon sociaal werk gestart met een podcast-serie. In deze serie brengen we gebeurtenissen, ontwikkelingen of personen uit de geschiedenis van het brede sociaal werk tot leven. We zoeken mensen op die historisch relevante verhalen kunnen vertellen, blikken terug op gebeurtenissen en geven aan hoe belangrijk die waren voor het heden. De podcasts zijn te beluisteren via meerdere podcasts-platform, waaronder Spotify en Google-podcasts.

Wie dergelijke verhalen wil delen en interessante herinneringen wil ophalen kan zich richten tot de redactie: info@canonsociaalwerk.eu

Inmiddels zijn vier afleveringen online gekomen en is een minipodcast gemaakt.

Aflevering 1 – maart 2023

De zaak Christientje en de insubordinatie (ongehoorzaamheid) van Gerard van de Ven

Hoe een Brabantse maatschappelijk werker in 1970 een minister aan het wankelen bracht en de beroepscode voor het sociaal werk op de kaart zette! Achtergrondinformatie over 'De zaak Christientje' vind je in de [Canon beroepsverenigingen](#). Luister de podcast af op [Spotify](#) of via [YouTube](#).

Aflevering 2 – mei 2023

Beleidstragiek in de jeugdzorg In gesprek met Sharon Stellaard

Hoe in de jeugdzorg elke beleidsoplossing verwordt tot een beleidsprobleem waarvoor steeds opnieuw nieuwe wetgeving wordt verzonnen die weer tot nieuwe problemen leidt. Een gesprek met jeugdzorgmedewerkster Sharon Stellaard die in maart 2023 promoveerde op een halve eeuw wetgeving in de jeugdzorg en daar de titel [Boemerangbeleid](#) aan meegaf. Luister de podcast af op [Spotify](#) of via [YouTube](#).

Aflevering 3 – augustus 2023

Piet Willems (1928-2004) - legendarische opbouwwerker in Den Bosch

Hoe een uit de Brabantse zandgronden afkomstige voormalige glasmenger, stofzuigerverkoper en magazijnbediende vanaf de jaren zeventig een hele volksbuurt op sleeptouw nam, de autoriteiten tartte en in zijn eentje officiële welzijnsinstellingen het nakijken gaf. Beluister de podcast op [Spotify](#) of via [YouTube](#).

Aflevering 4 – september 2023

Het archief van Wil van de Leur (1944-2007) - verslag van een reddingsoperatie

Het ouderlijk huis van Manon van de Leur moet ontmanteld worden. Daarin bevindt zich het werkarchief van Wil van de Leur (1944-2007), vanaf de jaren zeventig tot in het begin van deze eeuw, frontman van het opbouwwerk in Nederland. Enigszins wanhopig wendt Manon zich tot Jos van der Lans. In deze podcast doet hij verslag van de reddingsoperatie om een bijzonder archief voor het geheugen van het sociaal werk te behouden. Luister op [YouTube](#) of op [Spotify](#)

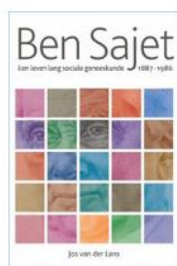
MINI-PODCAST – augustus 2023

Biografie van Ben Sajet

Deze mini-aflevering gaat over de biografie van Ben Sajet, die halverwege 2023 is uitgegeven door de Canon sociaal werk. Hetty Vlug, directeur van het Ben Sajet centrum, vertelt waarom het levensverhaal van deze Amsterdamse joodse arts en sociaaldemocratische politicus de moeite van het herinneren waard is. Luister de mini-podcast af op [Spotify](#) of een iets meer uitgebreide versie op [YouTube](#).

Canon Sociaal Werk heeft een eigen WEBSHOP

De Vereniging Canon sociaal werk publiceert sinds 2012 naast digitale Canons ook boekedities van verschillende Canons. Inmiddels zijn daarvan (verdeeld over meerdere Canons) zo'n 90.000 exemplaren verkocht.

2023 - € 15.00

2023 - € 25.00

2022 - € 15.00

2022 - € 12.50

De verkoop ging altijd via de mail of bol.com. Maar vanaf de zomer van 2023 kunnen Canon-boeken rechtstreeks via onze webshop gekocht worden. Daarnaast kunnen via deze webshop, tegen aantrekkelijke prijzen, andere boeken en artikelen die voor de geschiedenis van de sociale sector (of het onderwijs) relevant zijn, worden aangeschaft. Met de opbrengst kan de Vereniging weer nieuwe projecten ontwikkelen. Zie: [Link naar de webshop](#).

Ben Sajat (1887-1986): een leven lang sociale geneeskunde

Eerste uitgave in de nieuwe biografie-reeks

Eén van de pareltjes van de Canon is het [Biografisch Portaal Sociaal Werk](#), waarin markante persoonlijkheden uit heden en verleden voor het voetlicht worden gehaald. Recentelijk is de eerste geïllustreerde biografie uitgekomen over Ben Sajat.

In deze biografie van tachtig pagina's beschrijft Jos van der Lans het leven van Ben Sajat als een onwaarschijnlijke reis.

Ben Sajat werd in 1887 geboren op het Waterlooplein in Amsterdam in een joods middenstandsgezin. Op jonge leeftijd raakt hij in de ban van het socialisme. Hij kiest voor een studie geneeskunde om echt verschil te kunnen maken en vestigt zich in 1912 als huisarts in de Amsterdamse Transvaalbuurt. Hij raakt gefascineerd door de sociale geneeskunde en verricht meerdere onderzoeken naar de sociale oorzaken van mazelen, kinkhoest en tuberculose.

In 1923 wordt hij namens de SDAP lid van de gemeenteraad, waar hij 39 jaar lang de verbetering en modernisering van zorgvoorzieningen aanjaagt. Zijn motto: *iedereen heeft recht op de beste zorg*.

Nadat hij in 1940 door de Duitsers uit de gemeenteraad wordt gezet, waarbij zijn partijgenoten de andere kant op kijken, waagt hij in 1941 in een gammal bootje de oversteek naar Engeland en ontkomt aan de Jodenvervolging. De oorlog laat diepe wonden achter: twee kinderen, twee schoondochters en een kleinkind overleven de oorlog niet.

Getekend door die ervaring is hij in 1948 euforisch over het uitroepen van de staat Israël, reist af naar het beloofde land, overweegt om er te blijven, maar keert tenslotte toch terug naar het vertrouwde Amsterdam.

In de hoofdstad voert hij in de jaren vijftig een eenzame strijd om een nieuw academisch ziekenhuis niet in de stad, maar daarbuiten te realiseren, zodat alles wat de geneeskunde te bieden heeft op een plek bijeen kan komen. Het gemeentebestuur vindt hem drammerig en lastig, maar uiteindelijk krijgt hij het gelijk aan zijn kant en verrijst het academisch ziekenhuis in Amsterdam Zuidoost in het grootste gebouw van Nederland. Na zijn politieke pensionering op 75-jarige leeftijd spant hij zich onvermoeibaar in voor woonzorgvoorzieningen voor bejaarden en mensen met een verstandelijke beperking. Meer dan duizend bedden weten de stichtingen waar hij leiding aan geeft te realiseren.

Ben Sajat is een iconisch boegbeeld van de sociale geneeskunde. Zijn niet-aflatende inzet kan blijvend inspiratie bieden aan zorgverleners die verder willen kijken dan hun individuele patiënten en cliënten en op zoek gaan naar preventieve mogelijkheden en maatschappelijke oorzaken. In een tijd van groeiende ongelijkheid en haperende zorgvoorzieningen blijven zijn ideeën over sociale geneeskunde uiterst actueel.

Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met het Ben Sajat Centrum in Amsterdam. De prijs is € 15,00. De uitgave is rechtevree te bestellen via de webshop van de Canon: [Link naar de webshop](#)

Mulock Houwerlezing 2023

Op 16 november door Tom van Yperen

De Canon sociaal werk is samen met het Nederlands Jeugdinstituut, Defence for Children en Pro Juventute medeorganisator van de jaarlijkse Mulock Houwer-lezingen. De lezing wordt dit jaar op 16 november uitgesproken door Tom van Yperen, hoogleraar in Groningen. Zij hele loopbaan heeft hij zich bezig gehouden met de vraag wat effectieve hulpverleningen aan jongeren is. In zijn lezing probeert hij antwoord te geven op de vraag of de jeugdzorg nog wel veranderd kan worden.

Meer informatie vind je op de website van [Defense for children](#).

Nieuwe aanwinsten in het Canon boeken antiquariaat

Ons CANON-boeken antiquariaat, waarin we voor de geschiedenis van het sociaal werk relevante boeken voor een goedkope prijs aanbieden, is de afgelopen maanden aangevuld met twee persoonlijke boekverzamelingen van Wilfried Diekmann en Liesbeth van Wifferen. Waarvoor dank. De opbrengst van de verkoop, komt ten goede aan de Canon-projecten.

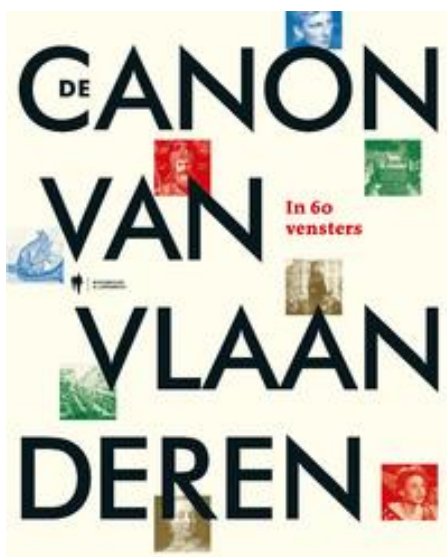
Wil je ook (historisch-relevante boeken kwijt, mail ons: info@canonsociaalwerk.eu. Of neem een kijkje in [ons antiquariaat](#) waar inmiddels een kleine 700 boeken worden aangeboden.

Revisie Canon gehandicaptenzorg en Canon vrouwenopvang

Niets blijft hetzelfde. Voortdurend doen zich nieuwe ontwikkelingen voort, wordt er nieuw beleid gemaakt, komen er nieuwe inzichten. Dat betekent dat onze Canons om de zoveel jaren een opfrisbeurt nodig hebben. Al een jaar lang is een kleine redactionele groep bezig met de revisie van de Canon gehandicaptenzorg. Deze stamt uit 2014. Het is de bedoeling dat de aanpassingen, actualisaties en aanvullingen nog dit jaar zichtbaar worden. De Canon zal in ieder geval met vijf vensters worden uitgebreid. Zie: [Canon gehandicaptenzorg](#)

Ook de Canon vrouwenopvang, uit 2015, is aan een opknapbeurt toe. De resultaten daarvan zijn inmiddels zichtbaar op de website. Verouderde vensters zijn geschrapt en er zijn een aantal nieuwe vensters bijgekomen. Zie: [Canon vrouwenopvang](#)

Canon van Vlaanderen

Op 9 mei 2023 is de canon van Vlaanderen gepubliceerd, als boek en als website. Rijkelijk laat, als je bedenkt dat de canon van Nederland al in 2006 gepubliceerd werd en in 2020 een herijking kreeg. De Vlaamse canon was dan ook geen onbesproken project. Het werd bij de start van de huidige Vlaamse regering (september 2019) ingeschreven in het regeerakkoord. Met de NV-A (Nieuw-Vlaamse Alliantie) als grootste en toonaangevende partij in die regering, werd onmiddellijk gevreesd dat de canon vooral een identitair project zou worden, een project om de Vlaamse onafhankelijkheid en het einde van België een duwtje in de rug te geven. Vooraanstaande historici weigerden daarom bij aanvang deel te nemen aan de commissie die deze canon samenstelde.

Zie: [Canon Vlaanderen](#)

Bij de publicatie van de canon deemsterde de kritiek weg, om plaats te maken voor waardering. De uitgever had dat niet voorzien, en moest snel boeken bijdrukken. De zestig vensters geven een evenwichtige blik op de Vlaamse geschiedenis. Daarin zijn klassiekers opgenomen zoals Hebban olla vogala (de eerste Nederlandstalige tekst) en 1302 (de Guldensporenslag tegen de Fransen).

Maar ook vensters die minder in de lijn der verwachting lagen, zoals De Oostakkerse gedichten van Hugo Claus, lintbebouwing of Marie Belpaire (die symbool staat voor toegang van onderwijs voor meisjes).

Een aantal vensters raken aan het thema sociaal werk. Zo is er aandacht voor Jozef Cardijn, die ook in de Canon Sociaal Werk is opgenomen. Ook het sociaal pact van 1944, de basis van onze huidige verzorgingsstaat, staat in beide canons. Het laatste afsluitende venster uit de Vlaamse canon verraste velen en verwijst naar de jaarlijkse reuzenstoet in Borgerhout, een traditie die teruggaat naar 1712.

Borgerhout staat in Vlaanderen nu symbool voor superdiverse grootstedelijkheid. De reuzenstoet doet dit door plaats te maken voor nieuwe reuzen met een diverse achtergrond, zoals Fatima. Een thema waar we in onze canon sociaal werk eigenlijk nu verrassend weinig aandacht voor hebben.

Op vrijdagavond 10 november 2023 wordt in de erfgoedbibliotheek van Antwerpen (Hendrik Conscienceplein 4) een internationaal vergelijkende discussie georganiseerd tussen de trekkers van de canon van Nederland (Frits van Oostrom), Vlaanderen (Emmanuel Gerard) en Denemarken (Susan Legêne). De toegang is gratis, maar vooraf aanmelden is vereist: [Kalender Conscience bibliotheek](#)

Kinderen van de zorg in Antwerpen

Begin 2023 werd het boek *Kinderen van de zorg*, zes eeuwen stedelijke jeugdzorg, voorgesteld, waarin stilgestaan wordt bij de zorg en opvang van Antwerpse vondelingen en wezen. In onze canon sociaal werk situeren we de start daarvan in 1552, de oprichtingsdatum van het Maagdenhuis. Een paar jaar later kreeg dit initiatief opvolging in de vorm van het knechtjeshuis.

Nu loopt er tot 7 januari 2024 een tentoonstelling over deze geschiedenis in zowel het Maagdenhuismuseum als het knechtjeshuis (recent overgenomen en gerestaureerd door Universiteit van Antwerpen). Het derde deel van de tentoonstelling is te vinden in het Instituut voor Tropische

Geneeskunde waar zich oorspronkelijk het vondelingenhuis bevond, vlak naast de “parochie van miserie”. Voor meer informatie, zie: [Maagdenhuis-Kinderen van de zorg](#)

Canon Beschermd Wonen

Samen met Valente (de branchevereniging voor participatie, begeleiding en veilige opvang) wordt geschreven aan een canon begeleid en beschermd wonen.

In de Canon Beschermd Wonen beschrijven wij de opkomst en snelle groei van begeleid en beschermd wonen voor psychisch kwetsbare mensen. Tot ver in de vorige eeuw verbleven velen van hen in verblijfsafdelingen van psychiatrische instellingen. Onder invloed van verschillende maatschappelijke en economische ontwikkelingen komt daarin geleidelijk verandering. De landelijke overheid neemt vanaf het midden van de jaren zeventig het initiatief tot herstructurering van de geestelijke gezondheidszorg. Een belangrijke aanleiding is de toenemende kritiek op de gevestigde psychiatrie, maar ook de hoge kosten van intramurale psychiatrische ziekenhuizen spelen een grote rol.

Op zoek naar alternatieven geeft de overheid de voorkeur aan de verdere ontwikkeling van bestaande kleinschalige woonvormen binnen de maatschappelijke dienstverlening, zoals sociowoningen, hostels en pensiontehuizen. Na een uitgebreide screening kunnen de meesten onderdeel worden van 40 nog op te richten Regionale Instellingen voor Beschermd Wonen (RIBW's). Er is veel discussie over de vraag of zij onderdeel moeten blijven van de maatschappelijke dienstverlening of behoren tot de geestelijke gezondheidszorg. Ondanks groot verzet vanuit de psychiatrische ziekenhuizen wordt gekozen voor de wettelijke kaders en financiering van de gezondheidszorg. Zo ontstaat een afzonderlijke sector die nieuwe voorzieningen en werkwijzen ontwikkelt, waarbij niet langer het behandelen voorop staat, maar de ondersteuning op meerdere levensterreinen.

In het begin van deze eeuw trekt de overheid zich door deregulering steeds meer terug en komen er naast de RIBW's nieuwe organisaties voor begeleid en beschermd wonen. Door decentralisatie is zowel financiering mogelijk vanuit de gezondheidszorg (Wlz) als vanuit de maatschappelijke dienstverlening (WMO). Dit leidt opnieuw tot de vraag waartoe het begeleid en beschermd wonen nu eigenlijk behoren. In de Canon zullen al deze facetten aan de hand van persoonlijke verhalen en gebeurtenissen worden verteld.

Tot slot

- Wil je meewerken aan de canon? Heb jij ideeën, suggesties of wil je informatie, neem gerust contact met ons op en mail naar: info@canonsociaalwerk.eu. Zo zoeken we nog redactieleden die op vrijwillige basis meewerken aan de Canon. Klik [hier](#) voor meer info.
- Het kaartspel *Ongoing past* is nog te bestellen. Dit educatieve spel is speciaal ontwikkeld voor studenten, vrijwilligers en sociaal werkers die meer willen weten over de achtergronden van het sociaal werk. Voor meer informatie zie: [Kaartspel](#). Het spel is te bestellen via info@canonsociaalwerk.eu. Of via [onze webshop](#).
- Deel onze berichten via social media en volg ons via [Facebook](#), LinkedIn of [X \(Twitter\)](#). En stuur deze Nieuwsbrief gerust door naar mensen in je omgeving die je wilt informeren over de Canon. [Word vriend van de Canon](#)